

низькі витрати, більш високу якість і більшу відповідність потребам роботодавців. Для цього вони мають інтегрувати на стійкій основі свої інтелектуальну власність, бренди і традиції суспільного служіння. Хоча ніхто не може передбачити майбутнє, цілком імовірно, що ми рухаємося в бік двох моделей гібридного отримання вищої освіти. *Перша* гібридна модель буде традиційно в стінах навчального закладу, з технологіями, що дозволяють більш ефективно і продумано планувати отримання знань, з он-лайн лекціями і очними класними годинами в малих групах для вирішення проблем та обміну думками. *Друга* гібридна модель буде дистанційна (і набагато більш дешева), де он-лайн курси будуть доповнюватись самоорганізованими навчальними групами, що ми вже спостерігаємо в масових відкритих он-лайн курсах.

Висновок. Впровадження технології змішаного навчання є одним із шляхів підвищення якості професійної освіти. У разі ретельного планування навчального процесу, змішане навчання та відкриті масові онлайн курси забезпечать студентам більш сприятливі умови для отримання вищої освіти та їх подальшої успішної реалізації у своїй майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Elaine Allen and Jeff Seaman, Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States, Babson Survey Research Group, January 2013, p. 10.
2. Heinze A. Reflections On The Use Of Blended Learning [Electronic resource] / Aleksej Heinze, Chris Procter // Education in a Changing Environment. 13th-14th September 2004. – University of Salford, Salford, Education Development Unit. – 2004. – 11 p. – Mode of access : http://www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/ah_04.rtf.
3. James G. Mazoué, "The Deconstructed Campus," Journal of Computing in Higher Education, vol. 24, no. 2 (2012), pp. 74–95.
4. Jeff Denneen and Tom Dretler, "The Financially Sustainable University," Bain & Company, 2012, pp. 3–4.
5. Kurt Van Lehn, "The Relative Effectiveness of Human Tutoring, Intelligent Tutoring Systems, and Other Tutoring Systems," Educational Psychologist, vol. 46, no. 4 (2011).
6. Linda Baer and John Campbell, "From Metrics to Analytics, Reporting to Action: Analytics' Role in Changing the Learning Environment," in Game Changers: Education and Information Technologies, Diana G. Oblinger, ed. (Boulder, CO: EDUCAUSE, 2012), p. 63.
7. Nick DeSantis, "Antioch U. Will Offer МДОК for Credit Through Coursera," Chronicle of Higher Education, October 29, 2012.
8. Tamar Lewin, "Public Universities to Offer Free Online Classes for Credit," New York Times, January 23, 2013.
9. Tobin L. Get a degree by "blended learning" [Electronic resource] / Lucy Tobin // The Guardian. 2011. – Mode of access : <http://www.theguardian.com/education/2011/apr/19/distance-blended-learning-degrees>
10. Рашевська Н. В. Програмні засоби мобільного навчання [Електронний ресурс] / Н. В. Рашевська // Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. № 1 (21). – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevsk.pdf
11. Самойленко О.М. Модернізація післядипломної педагогічної освіти: концептуальний підхід / О.М. Самойленко, Н.С. Ручинська // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології як чинник оптимізації педагогічної теорії і практики» / Наук. ред. Юзбашева Г.С. Херсон: Айлант. – 2012. Випуск 15. – С. 11-15.
12. Смирнова-Трибульська Є. М. Теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання: ареш. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (інформатика) / Є. М. Смирнова-Трибульська; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : 2007.
13. Стрюк А. М. Проектування комбінованого навчання системного програмування бакалаврів програмної інженерії / А. М. Стрюк // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: зб. наук. праць. Випуск X : в 3-х томах. – Кривий Ріг, 2012. – Т. 3 : Теорія та методика навчання інформатики. – С. 157-164.
14. Триус Ю. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі / Ю. В. Триус, І. В. Герасименко // Теорія та методика електронного навчання : збірник наукових праць. Випуск III. – Кривий Ріг, 2012. – С. 299-308.
15. Шуневич Б. І. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ.» – 2003. – № 490. – С. 95-104.

УДК 378.147

О. М. Безбах

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-СУДНОВОДІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. На підставі відомостей з фахових джерел, у статті здійснено теоретичний аналіз становлення терміну «інформаційне суспільство». Виділено основні його характеристики, що впливають на систему професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводів. Доведено необхідність теоретичного обґрунтування, розробки та впровадження у систему професійної підготовки моделі формування інформаційної культури майбутніх інженерів-судноводів.

Ключові слова: інформаційна культура, професійна підготовка, майбутні інженери-судноводів.

Annotation. On the basis of information from professional sources, in the article the theoretical analysis of becoming of term is carried out «informative society». Basic its descriptions which affect the system of professional preparation of future engineers-navigators are selected. The necessity of theoretical ground, development and introduction in the system of professional preparation of model of forming of informative culture of future engineers-navigators is proved.

Keywords: informative culture, professional preparation, future engineers-navigators.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Тенденція інтеграції України в світову економічну співдружність, нові політичні, соціально-економічні реалії сучасного ринку праці та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змінили критерії системи освіти і вимагають радикальних змін у галузі підготовки кваліфікованих та конкурентоздатних професіоналів, які вільно адаптуються до вимог життя, що швидко розвивається.

Розвиток сучасного суспільства, що супроводжується докорінними соціальними перетвореннями в світі і в нашій країні, спрямований до того типу соціуму, який достатньо точно характеризується поняттям «інформаційне суспільство». В першу чергу, йдеться про становлення глобальної інформаційної індустрії, підвищення ролі знань

і інформації в економічному і соціокультурному розвитку, появі нових форм демократії, структурні зрушення в зайнятості населення і в інших сферах життєдіяльності суспільства. У наші дні формуються принципово нові відносини в економічному, соціальному і духовному житті людей, які описуються поняттям «інформаційне суспільство».

Світові тенденції у сфері професійної підготовки у вищій технічній школі не могли залишити осторонь проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводів. Отже, дослідження впливу інформаційного суспільства на процес професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводів є доцільним, актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень. Саме розвиток сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зростання кількості інформації все більше визначають сутність нашої епохи. Новітні інформаційно-комунікаційні технології мають величезний перетворювальний вплив на всі сфери сучасного суспільства як у межах національних кордонів, так і у світі в цілому. Глобальність процесів, що відбуваються, неминуче підвищує інтерес до теоретичного осмислення особливостей інформаційного суспільства й емпіричного вивчення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на трансформацію соціально-економічних, політичних і культурних структур. У розвинених країнах сфера інформаційно-комунікаційних технологій виступає запорукою соціального, економічного і політичного благополуччя.

В історичному аспекті формування поглядів щодо означення інформаційного суспільства, його основних рис та відмінностей від технократичного суспільства відбувалося у достатньо стислі терміни. Починаючи з 90-х років ХХ століття розвиток інформаційного суспільства є пріоритетним напрямом державної політики в провідних країнах світу.

У грудні 2003 року питання створення глобального інформаційного суспільства вперше в історії людства було підняте на вищому міждержавному рівні у межах проведення І стадії Всесвітнього Самміту з питань Інформаційного Суспільства. На цьому міжнародному форумі лідери 161 держави світу підписали два стратегічні документи “Декларація принципів” і “План дій”, що визначили напрями подальшого розвитку інформаційного суспільства на всіх рівнях, а також визнали необхідність розробки і реалізації національних стратегій його розвитку в кожній конкретній країні.

Починаючи з 1998 р. у вказаний процес включилася Україна, проте на цьому шляху перед нашою країною постає чимало труднощів, пов'язаних, насамперед, з перехідним характером розвитку українського суспільства. Сьогодні для досягнення головної мети – ефективної інтеграції України в глобальне всесвітнє інформаційне співтовариство – їй необхідно вирішити унікальне в світовій історії завдання – сформувати інформаційний простір і водночас створити демократичну, соціальну, правову державу і громадянське суспільство.

Різні аспекти інформаційного суспільства, зокрема, роль і місце людини в процесах глобалізації та інформаційних взаємодіях, специфіка розвитку інформаційного суспільства в окремих високорозвинених країнах, і країнах, що розвиваються, проаналізовані в українській і російській літературі у працях І.Ю. Алексєєвої, М.С. Демкової, Т.А. Берези, Л.В. Березовець, О.Л. Вартанової, С.Т. Кара-Мурзи, А.В. Колодка, І.Б. Коліушко, В.І. Лисицького, Л.Г. Мельника, І.С. Мелюхіна, А.І. Ракітова, Г.Л. Смоляна, Д.С. Черешкіна, А.А. Чернова та ін.

Розгляду політичних аспектів суспільства знання, що формується, присвячені праці Г.Т. Артамонова, В.А. Васильєва, М.С. Вершиніна, М.С. Демкової, Н.З. Згуровського, В.В. Пастухової, А.І. Ракітова, Т.Л. Тихонової, М. Фігеля та ін.

Економічна складова інформаційного суспільства розглядається в публікаціях Ю.М. Бажала, М.Г. Делягіна, Т.В. Єршової, А.Я. Жаліло, В.Л. Іноземцева, Л.Г. Мельника, С.І. Романенко та ін.

Застосування інформаційних технологій в процесі вивчення конкретних суспільств сприяли появі економічної теорії інформації (Дж.Стіглер, Дж.Акерлоф), теорії інформаційного суспільства (А.Тоффлер) та постіндустріального суспільства (Д.Белл). З доробку сучасних українських вчених в цьому контексті привертають увагу праці В.Д.Гавловського, В.С.Цимбалюка, А.С.Гальчинського, Р.А.Каложного. У даний час активно

працюють у цьому напрямку російські вчені В.Л.Іноземцев, Г.Т.Артамонов та ін. Слід звернути найбільшій увагу на наукові розробки філософа А.І.Ракітова, фундаментальна праця якого “Філософія комп'ютерної цивілізації”, незважаючи на її давність, залишається найзмістовнішим, найґрунтовнішим виданням з даної проблематики на пострадянському просторі, яка не втратила актуальності донині. Поява теорії М.Кастельса про інформаційний капіталізм у мережевому суспільстві активізувала як розвиток інформаційних технологій, так і їх застосування в суспільних дослідженнях.

У процесі аналізу професійної підготовки майбутніх судноводіїв і умов праці під час морських практик та майбутньої професійної діяльності низкою дослідників були проаналізовані особливості навчального процесу майбутніх інженерів-судноводіїв [6; 8; 9; 10].

Спільною рисою навчально-виховного процесу майбутніх судноводіїв та їх майбутньої професійної діяльності з позиції набуття нових знань, навичок та вмінь є дефіцит безпосереднього доступу до джерел навчальної інформації, недостатня кількість аудиторних занять, практик та тренінгів, нерівномірність навчального навантаження, відставання традиційних навчальних посібників та методичних розробок від вимог суспільства та міжнародної спільноти роботодавців, лавиноподібний потік навчальної, технологічної, нормативно-правової, політичної інформації, представленої переважно англійською мовою, яку повинен опрацювати, усвідомити та використовувати судноводіїв в умовах ліміту часу.

Як зазначають у своїх працях Шерман М.І та Чернікова О.В.[9; 10], без вирішення окреслених вище проблем неможливо забезпечити підготовку професіонала міжнародного рівня у морських ВНЗ та підвищення кваліфікації працюючих судноводіїв, тобто, як зазначено у цьому зв'язку у низці фахових публікацій, конкурентоздатність випускників вітчизняних морських ВНЗ в умовах інформаційного суспільства перетворюється у досить дискусійне питання [1; 6; 8; 9; 10].

Постановка завдання. Отже, метою нашої статті є виявлення особливостей інформаційного суспільства та пошук шляхів адаптації існуючої системи професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводіїв до умов праці в інформаційному суспільстві.

Відповідно до мети статті визначено наступні завдання:

- з'ясувати стан впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність суспільства та рівень теоретичного обґрунтування впровадження засад інформаційного суспільства;
- проаналізувати основні концепції інформаційного суспільства на предмет використання теоретичних положень у практиці професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводіїв;
- визначити співвідношення термінів «інформаційне суспільство», «інформаційна культура», «професійна інформаційна компетентність» у контексті завдань професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводіїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне обґрунтування проблем формування інформаційного суспільства істотно відрізняється від практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій, в тому числі, у наукових дослідженнях, навчально-виховному процесі та системі професійної освіти. Таким чином, є доцільним розглянути інформаційний розвиток суспільства з позиції соціального, політичного і філософського аналізу.

Соціогуманітарні аспекти становлення нового інформаційного суспільства стали активно досліджуватися в результаті усвідомлення того, що черговий якісний стрибок у розвитку технологій породив нову глобальну соціальну революцію, що не поступалася революціям

минулого за своїми масштабами і впливом на людське співтовариство. Сьогодні на перший план висуваються вже не проблеми подальшої технологізації суспільства, як це вважалося ще кілька років тому, а проблеми його інтелектуалізації, створення і впровадження нових соціальних технологій, заснованих на ефективному використанні головного стратегічного ресурсу суспільства – знань.

Існує декілька підходів до визначення поняття “інформаційне суспільство”. Наприклад, А. Даф виокремлює три способи розуміння інформаційного суспільства: з погляду інформаційно-економічного підходу, підходу з позиції інформаційних потоків і інформаційно-технологічного підходу.

Відомий теоретик Ф. Уебстер виокремлює п'ять основних підходів, кожний з яких базується на тому або іншому критерії інформаційного суспільства, що знаходиться в його основі. Перш за все, це технологічний і економічний критерії (виходячи з найбільш явних перетворень у даних сферах людської життєдіяльності, більшість дослідників будують свої визначення інформаційного суспільства саме на них), критерій, пов'язаний зі змінами у сфері зайнятості населення (професійний), а також просторовий і культурний критерії [3, с. 14]. Аналізуючи різні підходи до визначення інформаційного суспільства, Ф. Уебстер відзначає існування ще одного визначення, кардинально відмінного від попередніх; воно виходить не з того, що у наш час стало більше інформації, а з того, що характер цієї інформації змінив спосіб нашого життя.

Ця дефініція передбачає, що в основі нашої поведінки сьогодні лежить теоретичне знання і інформація, а отже, спирається не на кількісні критерії, що важко піддаються обліку, як попередні визначення, а на якісні, що є переконливим аргументом на його користь [7].

Виходячи з тематики нашого дослідження, нам в більшій мірі імпонує третій, професійний підхід до визначення поняття “інформаційне суспільство”, пов'язаний зі сферою зайнятості населення. Даний підхід тісно пов'язується з роботами Д. Белла, найвизначнішого теоретика “постіндустріального суспільства”. Цей термін практично є синонімом терміну “інформаційне суспільство” і саме в цьому розумінні він використовується у роботах даного автора. Розглядаючи структуру зайнятості населення і моделі спостережуваних змін, Д. Белл припустив, що людство вступає в інформаційне суспільство, де більшість зайнятих працюють в інформаційній сфері. Зниження зайнятості у сфері виробництва і збільшення зайнятості у сфері послуг розглядається ним як заміщення фізичної праці працею “білокомірцевою”. Оскільки “сировиною” для нефізичної праці є інформація (вона протиставляється фізичній силі, навичкам ручної праці і її “машинним” характеристикам), істотне збільшення частки праці в інформаційній сфері може розглядатися як виникнення інформаційного суспільства [2].

Слід зазначити, що даний підхід до визначення інформаційного суспільства принципово відрізняється від технологічного й економічного. Акцент на змінах у сфері зайнятості підкреслює швидше трансформаційні можливості інформації як такої, ніж дія інформаційних технологій, тут інформація просувається і створюється у сфері зайнятості і реалізується в людях через навчання і досвід. Цілий ряд авторитетних авторів, від Р. Райха до М. Кастельса, вважають, що рушійною силою сучасної економіки є люди, чия головна здатність полягає у використанні інформації: сьогодні головними двигунами економіки стали ті, чия праця вимагає створення і використання інформації [5].

Узагальнюючи існуючі підходи до трактування поняття “інформаційне суспільство”, можна виділити його основні характеристики, придатні для визначення особливостей професійної підготовки інженерів, зокрема майбутніх судноводіїв, в мінливих умовах сучасного світу:

- стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій став підвалиною створення суспільства нового типу, в якому інформація є стратегічним ресурсом, а методи, засоби і технології її опрацювання стрімко інтегруються у професійну діяльність та побут переважної кількості населення;

- невід'ємною рисою нового типу суспільства є те, що у ньому головною умовою добробуту кожної людини і кожної держави стає знання, отримане завдяки безперешкодному доступу до інформації й уміння працювати з нею;

- інформація, в свою чергу, в такому суспільстві виступає найважливішим соціальним і економічним ресурсом, основним джерелом продуктивності праці і влади, умовою добробуту людини і держави;

- обмін інформацією не повинен мати часових, просторових, політичних обмежень;

- відкрите інформаційне суспільство забезпечує інтеграцію та взаємопроникнення культур за умови надання нових можливостей кожній країні та кожному народові для ментальної, релігійної, національної самоідентифікації [4, с. 17-18].

Наведені характеристики інформаційного суспільства визначають нові вимоги до формування особистісних і професійних якостей майбутніх інженерів-судноводіїв. Від системи вищої технічної освіти вимагається підготовка висококваліфікованих інженерів з глибокими знаннями методів пошуку, обробки, систематизації та вміннями практичного застосування інформації та інформаційно-комунікаційних технологій, тобто, наявності інформаційної свідомості та сформованої інформаційної компетентності як запоруки успішної професійної інформаційної діяльності. Іншими словами, мова йде про формування інформаційної культури інженерів у процесі їх професійної підготовки у ВНЗ.

Висновки. Встановлено, що успішне здійснення професійної діяльності інженера в умовах інформаційного суспільства є проблематичним без впровадження у систему професійної підготовки складової, що забезпечує формування інформаційної культури випускників. Проведене теоретичне дослідження проблеми визначення основних характеристик інформаційного суспільства та їх впливу на систему професійної підготовки є підґрунтям розробки психолого-педагогічних засад розробки функціональної моделі формування інформаційної культури майбутніх інженерів-судноводіїв.

Перспективи подальших досліджень. У цьому зв'язку виникає необхідність ґрунтовних досліджень понять «інформаційна культура інженера-судноводія», її структури, характеристик її складових, методів, засобів та педагогічних технологій формування інформаційної культури майбутнього інженера-судноводія в умовах морського вищого навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Волошинов С. А. Алгоритмічна підготовка судноводіїв в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища / С. А. Волошинов // Інформаційні технології в освіті. – 2010. – № 8. – С. 103–108.
2. Гелд Дейвід, Мак-Грю Ентоні. Глобалізація / антиглобалізація: Пер. з англ. І. Андрущенко. – К.: К.І.С., 2004. – 180 с.
3. Даніліян В.О. Деякі проблеми та особливості розвитку інформаційного суспільства в Україні // Гуманітарний часопис: Збірник наукових праць. – Х.: ХАІ, 2005. – №3. – С. 74-78.
4. Дзьобань О.П. Засоби масової комунікації в контексті інформаційної безпеки: діяльнісні й функціональні аспекти // Наукові записки Харківського університету Повітряних Сил. Соціальна філософія, 168-175. психологія. – Х.: ХУПС, 2005. – Вип. 2 (23). – С. 37-43.

5. Недопитанський М. Україна інформаційна: утопія чи реальність? // Віче. – 2003. – № 3. – С. 44-48.
6. Попова О.П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. / О.П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / ред. кол. Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 353-359.
7. Проект “Національна стратегія розвитку інформаційного суспільства України”. Електронний ресурс. Режим доступу: (www.e-ukraine.com.ua).
8. Сокол І. Компьютерная поддержка обучения будущих судоводителей мореходной астрономии / И.Сокол // Информационные технологии в образовании. - 2010. - № 6. - С. 178-181.
9. Шерман М.І., Чернікова О.В. Іншомовна професійна компетентність як чинник розвитку творчих здібностей майбутніх судноводіїв/ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету, – Вип. 1(8). Херсон, РВВ ХНТУ, 2013.– С. 413-417
10. Шерман М.І., Чернікова О.В. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв засобами інформаційно-комунікаційних технологій/ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип.1 (9). – Херсон, 2013. – С. 482-487.

УДК [378.147:796]:17

Б.І. Без'язичний

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розкрито сутність та зміст педагогічної етики як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Подано основні наукові погляди на сутність понять «етика», «мораль», «моральність», «професійна етика», «педагогічна етика». Наведено характеристику професійної діяльності вчителя фізичної культури, окреслено її етичні аспекти.

Ключові слова: етика, мораль, професійна етика, педагогічна етика, фізична культура, майбутній вчитель.

Bezjazychny B. I. Educational ethics as a part of professional training of future teachers of Physical Education.

Annotation. The basis of the humanization of modern educational system is the recognition of the personality as the supreme social value. Under such circumstances the redefinition of the role of the teacher takes place; new demands are set up for the training of future teachers of physical culture that are able to create optimal conditions for the physical and moral development of each student, to develop their natural skills and abilities, to take into account their interests, aspirations and needs.

The article deals with the nature and content of teaching ethics as part of professional training of future teachers of Physical Education. The basic scientific views on the nature of the concepts of "ethics", "morality", "professional ethics", and "teaching ethics" are examined.

It is found out that the educational ethics examines the features of pedagogical morality, the character of teacher's moral activity and moral relations in educational environment. The goals of educational ethics during the classes of physical education contributes to the moral upbringing of the younger generation.

The characteristic of professional work of teachers of Physical Education with its ethical aspects is given.

Keywords: ethics, morality, professional ethics, teaching ethics, physical education, the future teacher.

Постановка проблеми. Гуманістична парадигма сучасної освіти ґрунтується на визнанні пріоритетною основою діяльності вчителя повагу до школяра, прийнятті його права на ціннісне самовизначення. Орієнтація в навчально-виховному процесі на особистість дитини як на найвищу цінність зумовлює необхідність формування знань і вмінь в галузі педагогічної етики, морально-вольових якостей, моральних настанов і цінностей майбутніх учителів, в тому числі майбутніх учителів фізичної культури.

Діяльність учителя фізичної культури, оснований на загальнолюдських принципах моралі, створює сприятливі умови не тільки для фізичного розвитку школярів, а й засвоєння цінностей моральної культури, дозволяє в системі виховних відносин обрати правильний підхід до кожного учня з метою найповнішого розкриття його можливостей, як фізичних, так і духовних. Отже, етичний аспект діяльності вчителя, виступає одним із вирішальних факторів, який впливає на процес педагогічного спілкування та визначає його результати. З огляду на це, педагогічна етика має розглядатись як важлива складова професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає можливість визначити такі напрями наукових досліджень, пов'язаних з розв'язанням вказаної проблеми: філософські основи морально-етичної культури (Е. Баллер, В. Бачинін, Н. Гончаренко, А. Гусейнов, А. Єрмоленко, С. Косолапов, Л. Коган, В. Малахов, Дж. Мур, В. Соловйов, А. Швейцер та інші дослідники); теоретичні питання формування морально-духовної й етичної культури (Т. Аболіна, В. Бакштановський, В. Бачинін, В. Біблер, Н. Лавриченко, С. Силаєва, В. Сухомлінський, Т. Хайруліна, І. Харламов, А. Шемшуріна та інші вчені); теоретичні засади педагогічної етики і деонтології (М. Васильєва, Л. Хоружа, І. Чернокозов, В. Чернокозова, Н. Юмшанова та інші нау-

ковці). Ряд робіт присвячений дослідженню психологічних, педагогічних і культурологічних аспектів формування моральних уявлень учителя, його ціннісних орієнтацій, переконань, принципів на різних етапах становлення його як спеціаліста (Е. Грішин, В. Давидов, А. Донцов, В. Журавльов, Л. Мігіна, В. Сластьонін та інші вчені).

Як показує аналіз наукових праць, педагогічна етика, яка охоплює соціально значущі елементи суспільної моралі, розглядається науковцями як основа педагогічної майстерності та найголовніша передумова професійного удосконалення вчителя. В дослідженнях увага приділяється пошуку оптимальних шляхів підготовки майбутнього вчителя до взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу на доброзичливих морально-гуманістичних засадах.

Мета статті полягає у розкритті сутності та змісту педагогічної етики як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. В нашому дослідженні методологічними засадами наукового вивчення етичних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури виступають фундаментально-теоретичні положення різних наук, зокрема психології, філософії, етики, соціології.

Усвідомлення сутності педагогічної етики та її змісту, виділення основних підходів до організації етичної підготовки майбутніх вчителів стає можливим за умови аналізу змісту таких понять, як «етика», «мораль», «моральність», «професійна етика».

У довідковій літературі поняття «мораль» (від лат. «mores» – звичаї) визначається як одна з форм суспільної свідомості, соціальний інститут, що виконує функцію регулювання поведінки людей у всіх без винятку галузях суспільного життя [7, с. 254].